

פרשיות נצבים-וילך תשע"ד

הרב ארי דוד קאהן
Israel Center
<http://arikahn.blogspot.com>

Rabbi Ari Kahn
Adk1010@gmail.com
<http://Rabbiarikahn.com>

1. דברים פרק ל, א-כ

(א) וְהָיָה כִּי-יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְךָ אֶל-לִבְּךָ בְּכָל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (ב) וּשְׁבַתְךָ עַד-ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר-אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם אֹתָהּ וּבְנִיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ: (ג) וּשְׁבַתְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת-שַׁבּוֹתֶיךָ וְרַחֲמֶיךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל-הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (ד) אִם-יִהְיֶה נִדְחָךָ בַּקְּצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: (ה) וְהִבִּיאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיִרְשָׁתָהּ וְהִיטְבֶּךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ: (ו) וּמַלְּה' אֱלֹהֶיךָ אֶת-לִבְּךָ וְאֶת-לִבְּבְרֶיךָ לְאַהֲבָה אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ לְמַעַן תִּחְיֶה:

(יא) כִּי הַמְצִיחַ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם לֹא-נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רָחֲקָה הוּא: (יב) לֹא בְּשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ הַשָּׁמַיִם וְיִקְחֶנּוּ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: (יג) וְלֹא-מֵעֵבֶר לַיָּם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר-לָנוּ אֶל-עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחֶנּוּ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: (יד) כִּי-קָרוֹב אֵלַיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבְלִבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ: ט
(טו) רֵאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַטּוֹב וְאֶת-הַמּוֹת וְאֶת-הָרָע: ... (יט)
הַעֲדֵתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחְתֶּה אֹתָהּ וְזָרַעְךָ: (כ) לְאַהֲבָה אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה-בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאָרְךָ יְמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב לְתַת לָהֶם: פ

2. רמב"ן דברים פרשת ניצבים פרק ל פסוק א

(א) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה - כבר הזכרתי (ויקרא כו טז) כי הפרשה הזאת עתידה, כי כל עניניה לא היו ולא נבראו, אבל הם עתידין להיות:
(ו) ומל' ה' אלהיך את לבבך - זהו שאמרו (שבת קד א) הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך. ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן, כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב ועונש ברצותם ברע. אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאוה ערלה ללב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה. וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו, כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט):

3. רמב"ן בראשית פרק ב פסוק ט

...והיפה בעיני, כי האדם היה עושה בטבעו מה שראוי לעשות כפי התולדות, כאשר יעשו השמים וכל צבאם, פועלי אמת שפעולתם אמת ולא ישנו את תפקידם, ואין להם במעשיהם אהבה או שנאה. ופרי האילן הזה היה מוליד הרצון והחפץ שיבחרו אוכליו

בדבר או בהפכו לטוב או לרע. ולכן נקרא "עץ הדעת טוב ורע", כי "הדעת" יאמר בלשוננו על הרצון, כלשונם (פסחים ו א) לא שנו אלא שדעתו לחזור, ושדעתו לפנותו. ובלשון הכתוב (תהלים קמד ג) מה אדם ותדעהו, תחפוץ ותרצה בו, ידעתיך בשם (שמות לג יב), בחרתיך מכל האדם, וכן מאמר ברזילי האדע בין טוב לרע, שאבד ממנו כח הרעיון, לא היה בוחר בדבר ולא קץ בו, והיה אוכל מבלי שיטעם ושומע מבלי שיתענג בשיר: והנה בעת הזאת לא היה בין אדם ואשתו המשגל לתאוה, אבל בעת ההולדה יתחברו ויולידו, ולכן היו האיברים כלם בעיניהם כפנים והידים ולא יתבוששו בהם. והנה אחרי אכלו מן העץ היתה בידו הבחירה, וברצונו להרע או להטיב בין לו בין לאחרים, וזו מדה אלהית מצד אחד, ורעה לאדם בהיות לו בה יצר ותאוה:

4. ספורנו דברים פרשת ניצבים פרק ל פסוק א

(א) והשבות אל לבבך. התבונן בחלקי הסותר ותשיבם אל לבבך יחדיו להבחין האמת מן השקר ובוזה תכיר כמה רחוקת מן האל יתעלה בדעות ובמנהגים אשר לא כתורתו בכל הגוים. בעודך בגלות:

5. ספורנו בראשית פרק ב

(ט) עץ הדעת. משיא לתת לב אל "הטוב והרע". ומזה "והאדם ידע" (להלן ד, א), נתן לב עליה. ומזה נקרא הקרוב "מודע", כאמרו "מודע לאישה" (רות ב, א), שדרכו לתת לב לצרכי קרובו, כאמרו "ואח לצרה יולד" (משלי יז, יז):
טוב ורע. לבחור הערב אף על פי שיזיק, ולמאוס הבלתי ערב אף על פי שיועיל:
(יז) ומעץ הדעת. אשר בתוך הגן, קרוב לעץ החיים שהזכיר למעלה, כאמרו "ועץ החיים בתוך הגן" (פסוק ט), על דרך "החיים והמות נתתי לפניך" (דברים ל, יט):

6. ספורנו בראשית פרק ג

(ו) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל. הכירה שהיה ערב למאכל בשביל טבע המקום ואוירו וריח הפרי:
ונחמד העץ להשכיל. שכבר אמר האל יתברך שהוא עץ הדעת:
גם לאישה עמה. נפתה לבו לדבריה מפני שהיה "אישה" ובשביל היותו "עמה":
(ז) ותפקחנה עיני שניהם. נתנו לב אל כל ערב ותענוג אף על פי שיזיק, כי שימת לב וההשגחה בדבר תקרא פקיחת עין, כאמרו "אף על זה פקחת עיניך" (איוב יד, ג):
וידעו כי ערומים הם. ידעו שראוי לכסות מקום הערוה, בהיות מעתה רוב פעולתו מכוונת לתענוג מאוס ומזיק:

7. ספורנו דברים פרק ל

(ב) ושבת עד ה' אלהיך. תהיה תשובתך כדי לעשות רצון קונך בלבד. וזו היא התשובה שאמרו ז"ל (יומא פרק יום הכפורים) שמגעת עד כסא הכבוד (יומא פו, א):
(ג) ושב וקבצך. בקבוץ גליות:
(ו) ומל ה' אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה. יגלה עיניך לסור מכל טעות מערבת השכל מידיעת האמת כשתשתדל לדבקה בו באופן שתכיר טובו ותאהבהו בהכרת. וזה יעשה למען חייד לעולמי עד:
(ח) ואתה תשוב. תנוח כמו בשובה ונחת וזה בהגלות משיח צדקנו ואתה תעמוד בשובה ונחת שלא יוסיף להגלותך כמו שבאר הנביא באמרו אם תשוב ישראל אלי תשוב ולא תנוד (ירמיה ד, א):
ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום. שלא תחודש דת:

(י) לטובה... הכתובה בספר התורה הזה. כאמרו והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם (ויקרא כו, יב). וזה יעשה כאשר ישוב לשוב עליו לטוב כי תשמע כמו שש על אבותיך לא בזכות אבות וזה מפני שתהיה תשובתך בכל לב ובכל נפש באופן שעונות נחשבים כזכיות ותהיה לרצון לפניו כמו שהיו אבותיך : (יא) כי המצוה הזאת. והטעם שאמרת והשבתי אל לבבך בכל הגוים שצריך שהתשובה תהיה בעודך בגלות ...

לא נפלאת היא ממך. שתצטרך לנביאים: ולא רחוקה היא. שתצטרך לחכמי הדור הרחוקים שיפרשו לך באופן שתוכל לעשותה אפילו בעודך בגלות ובאר זה באמרו: (יב) לא בשמים היא לאמר. לא יקרה לך בענין התשובה שתצטרך בה להגדת נביא: (יג) ולא מעבר לים היא. גם כן לא תצטרך בה לחכמי הדור הרחוקים שיפרשו לך. באופן שיהיה זה אפשר לך בח"ל ולא יקשה עליך כמו שיקרה באיזו מצוה שנפל בה ספק ותצטרך לפירוש חכמי הדור או שהיא נמנעת בח"ל:

(יד) בפיך ובלבבך לעשותו. להכיר בלבבך את חטאך ואת האל יתברך שחטאת לו ולהתחרט ולהתודות על זה בפיך:

(טו) את החיים. לעד: ואת הטוב. הערב בחיי שעה: ואת המות. לעד: ואת הרע. צער חיי שעה:

(יט) ובחרת בחיים. בחיי עד:

8. העמק דבר על דברים פרק ל

(א) והיה כי וגו'. פרשה זו היא פרשת הגאולה. נבואה ברורה איך יהיה סדר הגאולה העתידה בפרטות כאשר יבואר. וכמו שביאר ה' למשה סדר גאולת מצרים מהחל עד גמר קריעת ים סו כמש"כ בס' שמות ז': והשבת אל לבבך. בשום לב לראות מה לעשות: בכל הגוים. ולא בכל העמים דאע"ג שיש בכל העמים מעט מישראל מ"מ בתחלה יהי התעוררות בקרב עיקר ישוב ישראל שהם בכל הגוים היינו אומות גדולות:

(ב) ושבת עד ה' אלהיך. כמשמעו תשובה על עונות: ושמעת בקולו. א"א לפרש הכונה לעשות כדבר ה' דא"כ היאך יתפרש להלן מקרא ח' ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו. הרי כבר בהיותם בגולה שמעו לשמור כל המצות. וגם למאי פ"י שם הכתוב ועשית את כל מצותיו הרי היינו ושמעת בקול ה' כמו בזה הכתוב ושמעת בקולו. וגם יש להבין לשון אתה ובניך מי הוא אתה ומי המה ובניך הרי לא דברה התורה עם הדור שהיה בימי משה אלא עם הדור המאוחר. וא"כ הכל בכלל אתה. וגם יש הבין דכאן כתיב ובניך ובמקרא ח' כתיב וזרעך אלא מכאן בניך אב דכ"מ דכתיב שמיעה בקול הכונה לדקדק בדבריו כמש"כ בס' בראשית בכ"מ ולעיל כ"ו י"ד ובכ"מ. וא"כ אמר המקרא שמלבד שתשוב למצוה מעשית. עוד ושמעת בקולו ללמוד בדיוק התלמוד ובפלפול המביא להוראה. והכי מובא דעת חז"ל במשמעות המקרא להלן כי תשמע בקול וגו' כמו שיבואר בפרשה כי המצוה הזאת ע"ש והכי הבינו חז"ל בנדרים דס"ב במשמעות הכתוב להלן מקרא כ' לשמוע בקולו ע"ש:

ככל אשר אנכי מצוך היום. אע"ג שתהיו עוד בגולה ויש כמה פרשיות של תורה שאינו נוהג כלל כמו קרבנות וטהרות ועוד הרבה מ"מ תשמע בקולו לדקדק בהם: אתה ובניך. היינו עם דבוק חברים ופלפול תלמידים... ועי' מש"כ לעיל ח' א' שהזהיר משה רבינו על הלמוד בעוד שלא הגיע למעשה. וכאן הודיע הכתוב שיהי כן סמוך לגאולה ב"ב:

(ג) ושב ה' אלהיך. משורש השבה: את שבותך. עיקר הגולה ששמה עיקר ישוב ישראל: ורחמך. שיתן בלב אוה"ע שיאהבוך. וכן משמעות שורש רחס בכל מקום כמו שכתבתי לעיל י"ג ח' והכי אמר ישעיה הנביא והיו מלכים אומניך וגו' והביאו את כל אחיכם מנחה לה' וגו':

וקבצך מכל העמים. אחר שישוב עיקר הגולה מן הגוים. ישוב ה' לקבץ מן העמים אשר הפיצך ה' שמה מעט מעט. וכ"כ הרמב"ן **בפי' על שה"ש** עה"פ האלף לך שלמה. שמתחלה יהי קצת קבוץ גליות ע"י רשיון המלכיות ואח"כ יוסיף ה' ידו שנית כדכתיב ושב וקבצך וגו' :

(ז) וא"כ אין חיות הנפש בשלימות עדיין. אבל בימי המשיח תהיה האהבה בשלימות כי ישפוך הוא ית' את רוחו עלינו וזו היא ברכה שאין למעלה הימנה והנביא יואל (ג') אמר והיה אחרי כן אשפוך את רוחי על כל בשר וגו' :

(ז) **ונתן וגו' את כל האלות האלה וגו'.** אחר שיבוא לא"י ויתקבצו מכל העמים אז יענוש הקב"ה האומות שרדפו באותה שעה את ישראל כאשר יבואר בשירת האזינו ל"ב מ"ג. והכי אמר זכריה ב' י"ב כי כה אמר ה' צבאות אחר כבוד שלחני אל הגוים השוללים אתכם וגו' ות"י בתר יקרא דאמור לאייתאה עליכן שלחני על עממיא כו' הרי מתחלה ישיגו ישראל את כבודם ואח"כ יענשו הראוים להענש :

9. הרמב"ן בפי' על שה"ש ח: יג(עמ' תקטו-תקטז)

וברשיון מלכי האומות ובעזרתם ילכו לארץ ישראל כדכתיב: 'והביאו את כל אחיכם' (ישעיה סו ב), ויהי המלכות ההיא נמשך ואינו פוסק לעולם. וזהו נאום ה' אלוהים מקבץ נדחי ישראל (ישעיה נו ח), אלו עשרת השבטים. עוד אקבץ לנקבציו (שם שם), עוד אקבץ על הנקבצים ההם קובץ אחד הם נפוצות יהודה.

10. משך חכמה דברים פרק ל: ג

ושב ה' אלקיד את שבותך ורחמך...או יאמר כי ישראל אשר המה בשבי, שמשותקקים אל ארץ ישראל ורוצים לברוח מחוצה לארץ כמבור השבי - המה ישיב מקודם "ורחמך". "ושב וקבצך מכל העמים וכו" - המה הישראלים אשר מצאו קורת רוח בארץ נכריה ובטל מהם התשוקה לארץ הצבי - גם הם יקבצם השם וישיבם אחרי זה.

11. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה

כל הנביאים כולן צוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגו'.

12. 'תפארת יהונתן' ר' יהונתן איבשיץ זצ"ל פרשת נצבים

"**וּשְׁבַב וְקִבְּצָךְ מִכָּל הָעַמִּים**", זהו הענין חבלו של משיח, שיהיה סמוך לגאולה, עד שרבים מחכמי ישראל אמרו ייתי ולא אחמיניה, והטעם כי השכינה עמנו בגלות אם על הפנים לשמרנו, ולעת הגאולה לא ישוב השכינה איתנו בפעם אחת, רק השכינה ישוב מקודם לארץ ישראל, ואחר כך נשוב אנחנו לשם, ואם כן פשאנו בגולה וה' אין בקרבנו יהיה עלינו צרות מצוקות כי אין כאן מגן. וזהו מאמר הקרא "ושב" כי מתחלה ישוב ה' לארץ ישראל, ואחר כך "וקבצך", ולא יהיה בפעם אחת.

והרבן מאבתיך - כי ישראל חטאו בארץ ישראל, והכי דמי בעל תשובה באותו מקום (ואותו אשה) ולכן אמר הפסוק שיבואו לארץ ישראל: